

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE FÖR UTVECKLINGSARBETE I SKOLAN

Båda könen ska bli vinnare

Värdet av genus & jämställdhet i förskolan.

FÖRFATTARE MOA WAHLQVIST OCH JENNY WENNBLOM

ARTIKEL NUMMER 6/2010

 Nacka
kommun

SKOLPORTEN
FORSKNING & UTVECKLING

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	5
2. Metod	5
3. Huvuddel	7
3.1 Arbeta genusinriktat	7
4. Resultat och diskussion	9
Avslutande text	12
Referenser	13

Abstract

Förskolan vilar på demokratisk grund och alla förskolor måste enligt skollagen främja jämställdhet mellan könen.

Mot den grunden satte Ängsbackens förskola igång ett ”genusprojekt”

Den här uppsatsen beskriver praktiska och teoretiska erfarenheter och kunskaper från verksamhetsåren 2006- 2010. Arbetet visar att genustänkandet behöver ständig näring och underhåll för att barnen ska få tillgång till färdigheter och kunskaper de har rätt till oavsett genus. Artikeln vänder sig till alla som verkar i förskolans organisation.

Moa Wahlqvist, moa.wahlqvist@pysslingen.se

Förskollärare och genuspedagog på Ängsbackens förskola.

Jenny Wennblom, jenny.charlotte.wennblom@pysslingen.se

Förskollärare och genuspedagog på Ängsbackens förskola.

1. Inledning

Hösten 2006 svarade pedagogerna på Ängsbacken ja på frågan om att satsa på ett genusprojekt som framfördes av förskolans pedagogiska rådgivare och chef.

Förskolan började från scratch med att tolka läroplanen där uttrycken är skarpa.

”Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt.

Förskolan skall motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller” (Lpfö 98, s. 8)

Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar

- Öppenhet, respekt, solidaritet och ansvar.
- Förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av kön, social eller etisk bakgrund.
- Sin identitet och känner trygghet i den.
- Självständighet och tillit till den egna förmågan (Lpfö 98, s.7)
- Grundläggande demokratiska värderingar skall genomsyra förskolans verksamhet och de som arbetar i förskolan ska främja jämställdhet mellan könen.

Vi¹ menar att läroplanen utgår från det perspektiv som anser att könsroller är något som kan förändras. Vilket i sin tur betyder att förskolan kan bredda gränserna för vad en människa tillåts vara, känna och uttrycka oberoende kön.

Förskolans uppdrag vilar på läroplanen, Lpfö 98 och FN: s barnkonvention samt diskrimineringslagen där formuleringarna är kraftfulla, alla barn ska få gå ut i världen med likadana förutsättningar (Johansson, 2008).

Utifrån ovannämnda styrdokument inledde förskolan sitt arbete med syfte att synliggöra mönster och få upp ögonen för hur pedagogerna förhåller sig gentemot flickor och pojkar och upptäcka eventuella skillnader.

Målet var att skapa samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar i förskolan, samt att utveckla möjligheter för barnen att vidga sina vyer och pröva och utmana redan fastställda roller. Men också att stötta barnen att våga välja utifrån egen vilja och intresse istället för att styras av traditionella könsroller.

Vid analys av litteratur, sångtexter och ramsor ur ett genusperspektiv så såg vi att självständighet ofta kopplas ihop med manlighet och att det mjuka och vänliga kopplas ihop med kvinnlighet vilket också speglar de traditionella könsrollerna.

Flickor beskrivs oftare som passiva, känsliga, försiktiga, snälla, hjälpsamma, söta och fina medan pojkarna oftare beskrivs som aktiva, starka, modiga, tuffa, korta eller långa.

1 “Vidare i artikeln avser “vi” alla pedagoger på förskolan Ängsbacken”.

1.1 Syfte

Syftet med artikeln är att skildra hur vi pedagoger strävat efter att barnen ska få vara sig själva oavsett kön genom aktiva händelser och förhållningssätt till kvinnligt och manligt och val av miljö och material. Och hur det i sin tur påverkar barnen och synen på genus.

1.2 Frågeställningar

Är förskolan en plats där genus konstrueras? Är det så att vi pedagoger i all välmening uppmuntrar olika, komplementära, egenskaper och saker beroende på kön? Är det så att flickor i allmänhet bemöts enligt hur de ser ut och vad de har på sig? Får de ofta höra att de är söta och förväntas vara vänliga och bussiga medan pojkar får mera utrymme och frihet? Får pojkar leka vildare lekar och vara mer högljudda, för att vi anser att ”pojkar är ju sådana”.

Är det så, betyder det i så fall att förskolan också kan vara en plats där möjlighet finns att motverka begränsning utifrån kön?

En första genusspaning är att våga se på sina egna föreställningar om kvinnligt och manligt och hur det påverkar verksamheten och barnen (SOU, 2006).

Vi iakttog varandra och oss själva i de olika vardagssituationerna i samspel och bemötande med barnen. Och utifrån olika frågeställningar.

Hur uttrycker vi oss när vi ger barnet kommentarer gällande kläder och utseende?

Hur tröstar vi pojkar/flickor?

Hur påverkas barnen av leksaker och litteratur?

I vilka aktiviteter gör vi barnen delaktiga?

2. Metod

Under projektets gång har vi pedagoger använt oss av olika metoder. Det gemensamma har varit facklitteratur med diskussion och reflektion i vardagsarbetet över våra egna föreställningar om kvinnligt och manligt och hur det påverkar barnen på förskolan. Pedagogerna på förskolan hämtade också kunskap från media, observationer och videokamera, samt föreläsningar och studiebesök med och av genuspedagoger både lokalt på Nicolaigården² och regionalt på Tittmyran och Björntomten³. Alla pedagoger blev på så vis delaktiga i arbetet, vilket ledde till att diskussioner startade och vi pedagoger frågade oss: Hur bemöter och kommunicerar vi med flickor och pojkar? Tror vi att flickor och pojkar har olika behov? Är vi rädda för att köpa fel kläder? Tycker vi detta med klädval är så viktigt?

Vi pedagoger tog bland annat del av de psykologiska undersökningar som visar att vi automatiskt

2 Nicolaigården är en förskola i Stockholm som har arbetat med genus en längre tid.

3 Tittmyran och Björntomten är förskolor i Gävle som var de första som arbetade med genus.

sköter pojkar och flickor olika redan från födseln. Bebisar fick i undersökningen blå respektive rosa sparkdräkt och försökspersonerna fick i uppdrag att ta hand om bebisen och tolka dess beteende, svaren skilde sig beroende på sparkdräktens färger. Försökspersonerna visar försök till att tolka den blåa bebisens gråt som ilska och irritation, han vill något, och den skära bebisens gråt som blivit ledsen, hon behöver tröst. Och så fortsätter det hela livet (Gothlin, 1999).

Genom förberedda diskussionsfrågor bjöd vi pedagoger in föräldrarna och gjorde dem delaktiga i vårt arbete.

Hur förstärker vi barnens könsidentitet?

Hur tror ni pojkar blir så pojkiga och flickor så flickiga som vi ibland säger att de är?

Hur uttrycker vi oss när vi ger barnet kommentarer gällande kläder och utseende?

Hur tröstar vi pojkar/flickor?

Hur påverkas barnen av leksaker?

Vad har vi för rollfördelning i hemmet, vilken syn vi har på manligt/kvinnligt? Hur påverkar det barnet?

I vilka vardagliga sysslor gör vi barnen delaktiga?

Observationer och videokamera har varit bra verktyg för att få syn på oss själva och varandra gentemot barnen.

Vi diskuterade mycket om yttre attribut och hur pedagogen kunde bemöta ett barn utan att uppmärksamma utseende och klädesplagg. Istället för att säga vilken fin tröja du har, frågade vi: Hur många färger har den? Eller sa: den har samma färg som solen. Eller sa: vad skön och mjuk tröjan ser ut att vara.

Både flickor och pojkar valde leksaker och kamrater utifrån fastställda könsroller och bland förskolans äldre barn såg vi att både flickor och pojkar valde kamrater för vilka leksaker som tagits med hemifrån.

Vi ville ge barnen en positiv självbild genom att se barnets förmågor och samtidigt ge stöd till barnen att upptäcka nya. Därför valdes hemmaleksaker bort på förskolan. Flickorna började rätt snart ersätta leksaker med att ta på sig armband, halsband och prinsesskrona. Frågan uppstår: gör vi fel? För att skapa aktiviteter där vi utmanade barnen att överskrida könsgränserna, köpte vi in många spel (memory) och ägnade mycket tid åt det i grupp. Barnen berömde varandra över könsgränserna, speciellt när vi spelade spel.

När något var bra gjorde vi Highfive. Flickor och pojkar började leka mer tillsammans. Barnen fick fler intressen, förmågor och kamrater.

Med hjälp av sagor, sånger och ramsor kan vi inspirera barnen till att det finns många olika sätt att vara på utan att begränsas av kön. Det ledde till att vi köpte in litteratur som beskriver samtiden för att få balans och barnen fick fler förebilder i sitt identitetsbygge och sin inspiration till lekar.

För att gå ett steg längre med våra observationer så tog vi in två genuskonsulter som filmade oss vid två olika tillfällen.

Genuskonsulterna tyckte att vi kunde dela in barnen i pojk- och flickgrupper för att kunna öva barnen i färdigheter som de inte är lika bra på som det motsatta könet. Konsulterna betonade att det då är viktigt att pedagogerna har gått igenom vad de vill uppnå med övningen ur ett genusperspektiv och hur de ska nå målet. Annars kunde uppdelningarna leda till större segregation istället för brytande av traditionella könsrollsmönster.

Genuskonsulterna tyckte också att vi kunde utveckla våra lekhörnor enligt Kajsa Wahlströms metod med att ”färgkoda” dem och sedan låta barnen välja kort med den färg som den station har som de vill vara i. Det får bara vara ett visst antal barn på varje station vilket gör att nya relationer bildas över könsgränserna. Det var viktigt att vi såg till att alla barn fick välja först enligt turordning.

3. Huvuddel

Efter genuskonsulternas analys märkte vi att våra kunskaper måste omsättas mer praktiskt i barngruppen. Vi tittade på hur genussystemet för vår förskola såg ut utifrån observationer och våra filmobservationer. På samlingarna såg genuskonsulterna att pojkarna fick sätta sig över de gemensamma reglerna genom att de övertalas att vara med, de får komma sent, de ”slipper”. Barnen hade inte bestämda sittplatser så mycket tid gick åt till att hitta en plats. De flesta flickorna deltog genom att sjunga medan det är tydligt att pojkarna inte var med i samma utsträckning. Efter detta fick alla barn bestämda platser på samlingen. På avdelningen för de äldre barnen delades barnen in i flick- och pojksamlingar när vi övade luciasångerna vilket resulterade i att pojkarna sjöng mer än de brukar på uppträdet.

”Det finns en uppfattning i Sverige om att jämställdhet råder och i förskolan finns det ofta en stark övertygelse om att man inte gör någon skillnad på flickor och pojkar” (Sou 2006, s. 148).

I våra observationer såg vi bland annat att pojkar oftare bad om hjälp vid måltider och påklädning. Det hände att pojkar fick hjälp fortare när de bad om det, trots att flickor suttit vid bordet och väntat längre. Liknande förekom även vid påklädning. När pojkar bad om hjälp vid måltider var det övervägande flickor som lämnade sin matplats för att hjälpa till. Vi hörde skillnader i tilltal till barnen som individ, med namn eller som kollektiv. Överlag var barnet i fokus när vi bemötte, inte kläderna eller utseende. För att skapa lekro och ge stöd till barnen att inta olika roller både socialt och praktiskt delade vi in barnen i mindre grupper. Vi pedagoger såg att vi ibland måste bestämma åt barnen för att barn ofta gick tillbaka till det som kändes bekvämt och som de kunde. Vi kunde till exempel säga: Idag är det din tur att cykla.

Miljön förändrades och prylar stuvades om och barnen intog nya roller när leksakerna fick fler innebörder, till exempel om vi satte en verktygslåda bredvid docksängen så kunde docksängen bli en bilverkstad. Vi försökte prata om aktiviteten och namnet på barnen som lekte till exempel här leker dina kompisar, här ritar dina kompisar istället för att säga, här sitter tjejerna och ritar. Det som hände då vi talade om gruppen flickor/pojkar var att vi visade barnen att de tillhörde två olika kategorier människor. Bland både pedagoger och barn hördes ordet ”gubbe” synonymt

med alla slags figurer. Vid närmare eftertanke ansåg vi att världen består av mer än det manliga könet.

Vi varierade vårt språk och började använda oss av ord som figur och människa, varierade hon och han, gumma och gubbe beroende på lekar. Vi visade på möjligheter att inta olika roller, vi bråkade med normerna helt enkelt, till exempel spindelmannen som vattnar rabatten och prinsessor gungar högt.

Vår inomhusmiljö var nu mer tillgänglig och inbjudande med lekmaterial i transparenta flyttbara lådor. Exempelvis blandades dockor och bygg i samma ”hörna”. Förskolans äldre avdelning började använda mycket av återvinningsmaterial som är ett mindre könskodat material. Det som förut hette ”dockvrå” heter nu ”fantasivrå”, och här samsas mjukisdjur med byggsatser, leksaks-spis och docksäng. Skillnaden efter att vi gjort om märktes ganska snart.

En miljö med dess material har stor betydelse för ett genusarbete om alla är ense om vad man vill uppnå. För oss handlade det om att utmana barns syn på genus och bryta traditionella könsroller och förstora gränserna för vad en människa tolereras vara.

Innan ordet snippa skrevs in i Svenska Akademiens ordlista 2006 pratade vi ganska tyst om flickors kön. När vi började använda ordet snippa märkte vi hur stolta flickorna blev när de fick ett namn på sitt kön. För en del kändes lite ovant att använda ordet i början men sen fanns ordet där och lätt att använda. Både flickor och pojkar började anamma ordet snippa i sitt språk. Alla barn behöver och har rätt till positiva ord som beskriver den egna kroppen. Först då kan vi prata om snoppar och snippor på samma sätt som andra kroppsdelar. Senare i processen var vi på en utbildningsföreläsning i jämställdhetspedagogik för fördjupning i vårt arbete genom företaget ”elfte steget”, vilket gav oss bekräftelse över att vi gjorde rätt.

3.1 Arbeta genusinriktat

En viktig funktion i arbetet var förskolans tillsatta genusgrupp, vars syfte var att initiera och följa upp att alla pedagoger hade ett reflekterande och forskande arbetssätt i ämnet genus.

Det gällde att inkludera genusfrågor i planeringen och i verksamhetens utformning, att erbjuda en pedagogisk verksamhet där barn får möjlighet att pröva saker de sällan själva väljer.

Och det är precis vad läroplanen säger att förskolans personal ska sträva mot.

Det var viktigt att man i gruppen var ense om vad vi ville uppnå och vara enig om vilket förhållningssätt som gällde och sedan följa dem. Det handlade om att använda ett genus-medvetet perspektiv för att motverka traditionella könsmonster och könsroller och ge flickor och pojkar samma möjligheter och lika stort inflytande på förskolan. Att arbeta genusinriktat är ett sätt att förstå och bryta traditionella könsmonster.

Det handlar om att möta individer inte i första hand flickor och pojkar för alla flickor vill inte vara prinsessor och alla pojkar vill inte spela fotboll. Pedagogens uppgift var att fånga upp och stärka barnet i tanken att de är bra som de är. Barnen ska inte behöva känna att de måste göra det som förväntas av dem på grund av deras kön. Vi strävade inte efter att ta bort egenskaper

från barnen, de fick vara precis som de var. Det handlade inte om att förbjuda prinsessor och tuffa fotbollsskallar på förskolan. Det gick ut på att se variationerna och möjligheterna.

För att visa på ännu fler möjligheter skapade vi även egna sagor och sånger och berättelser.

För i både lekar, sånger och sagor finns det inte ofta något som anger andra möjligheter att vara eller leva än den som bestäms i den heterosexuella normen. ”Med heteronormativitet menas den föreställning som finns i samhället att människor normalt är heterosexuella och att det är naturliga sättet att leva på” (Sou 2006, s. 159).

Bilder påverkar barns värderingar och sättet att se på sig själv och andra. ”Att arbeta medvetet med barnlitteratur och bilder är en viktig del i att förändra rådande köns strukturer” (Svaleryd, 2005, s. 130).

För oss var det viktigt att se till att alla barn fick vara initiativtagare på nya områden och leksaker. Saker som bara används av pojkar eller flickor togs antingen bort eller så skulle den grupp som inte använde materialet uppmuntras till att göra det. Vilket också visade sig fungera när barnen delades i små grupper, vilket också främjade könsöverskridande lekar.

Det handlade om att vidga världen, skapa fler möjligheter och kunskaper där barn fick bra självkänsla och ett gott självförtroende.

För oss var det viktigt att alla barn fick synas och höras. Samlingen skulle vara en källa till glädje där alla barn syns och lyssnar på varandra.

”Grundläggande för ett jämställdhetsarbete är att stärka barnens självkänsla, det är först när barnen är trygga i sig själva som de vågar vara gränsöverskridande” (Svaleryd, 2005, s. 10).

För att kunna ge alla barn ett bra självförtroende var det viktigt att uppmuntra alla att delta.

Genom att vi pedagoger lekte tillsammans med barnen kunde vi visa att de var okej att våga göra saker som bryter invanda mönster. När vi pedagoger var med var det lättare att få med barn av båda könen i leken och uppmuntra barnen att både vara empatiska och våga ta plats.

På samma sätt som att alla barn skulle få beröm när de var starka och snabba skulle alla barn få tillgång att samtala om känslor.

”En av målsättningarna med jämställdhet är att vidga barnens värld så att valen av leksaker, kamrater sker mindre könsbundet” (Olofsson, 2007, s. 73).

4. Resultat och diskussion

Efter år av ansträngningar ser vi vinster av vårt genusarbete och en trygghet att luta sig mot läroplanen och de lagar som styr förskolan. Det viktigaste för oss har varit att se på oss själva och synliggöra mönster för att upptäcka hur pedagogerna förhåller sig gentemot flickor och pojkar och upptäcka tänkbara skillnader.

Det svåra med ämnet genus är att alla har med sig olika erfarenheter från uppväxten.

Connell skriver i sin bok ”Om Genus” (2003) att vi formas av allt runt omkring oss och genom hur folk reagerar när vi uppträder på olika sätt. Man formas också efter de situationer som

man blir uppmuntrad i. Connell menar att det är svårt att helt ta avstånd från de genusmönster som man har växt upp med. På Ängsbacken blev detta ett problem eftersom alla kommer från olika ställen och från skilda familjekonstellationer. Eftersom vi är uppväxta med olika värderingar så var det ofta svårt att se vad vi gjorde för ”fel”.

Vi ville lägga fokus på läroplanen och vårt uppdrag, att arbeta för allas lika rätt och att motverka traditionella könsmönster. Även om du lever ojämnt privat ska det inte hindra dig att flickor och pojkar ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets alla områden på förskolan.

Alla i ett samhälle gör kön, och därför måste vi på förskolan påvisa att det finns många olika alternativ att välja mellan. Det ska vara upp till mig vad jag vill välja att göra, hur jag ska klä mig, vad jag vill leka med (Elvin-Novak & Thomsson, 2003).

Att bli filmad och få syn på oss själva och vårt förhållningssätt, tyckte många var jobbigt men till slut vande sig alla.

En annan svårighet vi haft har varit att föra vårt genusinriktade arbete vidare till nya medarbetare. Det har varit så självklart för oss som jobbat länge på detta sätt vilket gjort att vi inte varit tydliga nog till nya medarbetare.

Att bli medveten om genus och jämställdhetsfrågor är en kontinuerlig pågående process som betyder att det går inte att bli fullärd. Därför går det inte heller att vänta på att bli klar i sin kunskap innan själva jobbet i barngruppen ska dras i gång.

Observationer och videokamera har hjälpt oss förstå att det är alltid den vuxne som måste ändra sitt beteende för att förändra och utveckla. Även de pedagoger som själva trodde att de behandlade pojkar och flickor lika blev överraskade över sig själva. Vi upptäckte att våra egna föreställningar påverkade oss i tanke, handling och uttryck gentemot barnen och blev medvetna om att vi i många situationer handlar enligt traditionella könsroller. Vi vågade granska och ifrågasätta oss själva och varandra och i ett öppet samtal diskutera brister vi upptäckte. Och därefter kunde vi se vilka områden som vi behövde utveckla för att motverka traditionella könsroller, allt för att flickor och pojkar ska få möjlighet till en större värld.

Vi har förstått att genusarbetet handlar om att utöka barns rörelseplan genom att forma en verksamhet så den bjuder in alla barn att utveckla intressen och förmågor utan stereotypa könsroller. För oss handlade det om att skapa förutsättningar för alla barn att pröva och utveckla alla förmågor de har rätt till oavsett kön och utan att stöpas i samma mall.

Under projektets upptakt observerade vi att både flickor och pojkar valde leksaker och kamrater utifrån fastställda könsroller. Och bland förskolans äldre barn såg vi att både flickor och pojkar valde kamrater för vilka leksaker som tagits med hemifrån. Därför valdes, som nämnts förut, hemmaleksaker bort på förskolan. Under en övergångsperiod ersatte barnen hemmaleksaker med olika attribut.

Efter att nya aktiviteter arrangerades både ute och inne i blandade barngrupper skapades nya relationer och nya intressen. Flickor och pojkar började leka mer tillsammans och berömma varandra över könsgränserna.

Funderingar och analyserande av barnlitteratur fick oss att upptäcka många bra nya barnböcker från förlag som ger ut genusgranskad litteratur. Vi tyckte denna iakttagelse var mycket intressant eftersom den visar att vuxnas förhållningssätt kan ha stor betydelse för vilken syn på genus barnet kan utveckla. Att tillsammans med barnen fundera över om två pappor kan ta hand om ett barn kan vara ett sätt att ifrågasätta normer.

Med hjälp av sagor, sånger och ramsor har vi kunnat inspirera och reflektera tillsammans med barnen över olika sätt att vara på utan att begränsas av kön.

Fortsättningsvis fanns en rådande acceptans för den fria viljan att inta många roller. Karaktärer från sagor och sånger vi använde kom igen i lekarna och alla möjliga karaktärer fick plats. Barnen uppmuntrade varandra att man kan och får vara vem man vill. Det skedde förhandlingar om olika roller att inta och vi såg och hörde att barnen använde olika strategier för att hitta sin plats. ”Makten att dela miljöer med varandra ger också barn rätt till inflytande över leken” (Johansson, 2008. s. 39-40).

På avdelningen för våra äldsta barn såg vi att flickorna servade pojkarna vid lunchen. Därför införde vi flick- och pojkbord. Det gjorde att pojkarnas bord blev lugna och trevliga med bra samtal, de blev tvungna att kommunicera med varandra för att till exempel få någon mat. Det var ingen flicka där som såg till att alla fick. Flickborden blev till en början röriga och stökiga, ”Vem ska jag hjälpa nu?”. När alla hittat sin nya plats i gruppen så blev även dessa bord lugna.

”Det finns en vanlig uppfattning bland människor som saknar genuskunskap att jämställdhet kommer av sig själv” (Hedlin, 2004, s. 4). Men vi upptäckte att genustänkandet behöver ständig näring och underhåll för att utvecklas för att barnen ska få tillgång till de färdigheter och kunskaper de har rätt till.

Vi tror att vår generation håller på att bryta traditionella könsmonster, men våra värderingar sitter så djupt inom oss. Därför måste vi alla hjälpas åt och jobba aktivt med genus och jämställdhet, det sker inte automatiskt. Det kan vi bland annat göra genom att reflektera och föra diskussioner i vardagen om vårt förhållningssätt.

För att hålla oss ajour och vara goda förebilder strävade vi efter att regelbundet observera varandra, videofilma, gå på föreläsningar och läsa litteratur. Genus och jämställdhet berör alla anställda i en organisation och är en fråga om ledarskap. Det handlar om att tydliggöra att det är viktigt och skapa möjligheter och föra in arbetet i rätt kontext.

Det gäller att fortsätta arbeta hårt och hålla diskussionen vid liv för att inte falla tillbaka och inte minst introducera nya medarbetare i arbetet.

Vi har lärt oss att genustänkandet är ett icke tidsbegränsat projekt och ett kunskapsområde.

Vi vill tacka förskolans pedagogiska rådgivare och förskolechef som ville satsa stort på ett område lika angeläget som alla andra i förskolans uppdrag.

Tack för stöd och motivation. Tack för humor och glädje och tack för tro och mod.

Avslutande text

För varje tjej som är trött på att spela svag när hon egentligen är stark finns det en kille som är trött på att låtsas vara stark när han är sårbar.

För varje tjej som är trött på att människor ifrågasätter hennes intelligens finns det en kille som är trött på att det förväntas att han vet allt.

För varje tjej som är trött på att bli kallad överkänslig finns det en kille som förnekats rätten att vara känslig och gråta.

För varje tjej som blir kallad ofeminin när hon tävlar finns det en kille vars enda sätt att bevisa sin manlighet är att tävla.

För varje tjej som kastar ut sin leksaksspis finns det en kille som önskar sig en.

För varje tjej som tar ett steg mot sin frigörelse finns det en kille vars väg till frihet har blivit lite enklare

(Bunnel & Reinheimer, 2004)

Referenser

- Bunnel, J. & Reinheimer, I. (2004) *Girls will be boys will be girls will be...* (svensk översättning av Kristina Henkel <http://www.jamstallt.se>)
- Connell, R.W. (2003) *Om Genus* Daidalos
- Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003) *Att göra kön* Albert Bonniers Förlag
- Gothlin, E. (1999) *Kön eller Genus* Liber
- Hedlin, M. "Lilla genushäftet – om genus och skolans jämställdhetsmål"
- Johansson, E. (2008). Gustav får visst sitta i tjejsoffan! Etik och genus i förskolebarns världar
Liber
- Läroplan för förskolan, Lpfö 98
- Olofsson, B. (2007) *Genusmedveten pedagogik i praktiken. Modiga prinsessor & ömsinta killar*
Läraryrket
Läraryrket
- SOU 2006:75 (2006) *Jämställd förskola - om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete* Fritzes Offentliga Publikationer
- Svaleryd, K. (2005) *Genuspedagogik* Liber

